

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТА ВЧИТЕЛІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті визначені неспецифічні вимоги підготовки випускника вищого навчального закладу до управління навчальною діяльністю учнів загальноосвітніх навчальних закладів та види професійної діяльності, якими повинен оволодіти майбутній учитель. Проведений аналіз компонентів педагогічного процесу (цільовий, змістовний, діяльнісний, результативний) та визначений зміст їх реалізації з метою підготовки студентів та вчителів до управлінської діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі. Встановлено, що до сфери управління навчальною діяльністю учнів входить структурування цілей, відбір змісту та методів і форм організації навчання, визначення умов проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, оцінка якості процесу педагогічної підготовки та відповідності отриманих результатів заявленим цілям.

Ключові слова: управління, вчитель, студент, управління навчальною діяльністю, система освіти.

Актуальність теми. Для ефективного управління якістю навчання сучасний учитель повинен володіти різними методами діагностики, вміти оперативно регулювати і коригувати хід процесу навчання відповідно до результатів діагностики, планувати і прогнозувати навчальну діяльність. Сучасна педагогічна наука досліджувала різноманітні проблеми підвищення якості навчально-виховної роботи і виявила їх основні закономірності. Сучасна підготовка майбутніх вчителів не дає повноцінних знань про процес управління, достатніх умінь необхідних при управлінні якістю навчання. Психолого-педагогічний, методичний, предметний блоки підготовки майбутніх учителів майже не розкривають закономірностей процесу управління.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан підготовки студентів та вчителів до управлінської діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі

Аналіз попередніх досліджень та виклад матеріалу. В останнє десятиліття отримала потужний розвиток наука про управління освітою, покликана осмислювати її закономірності, виявляти ефективні форми й методи. У сучасній педагогіці загальні методологічні та теоретичні основи управління в освіті розглянуті в роботах В.С. Лазарева та М.М. Поташника, А.І. Субетто, Т.І. Шамової, С.В. Яковлева. Підвищений інтерес вчених до управління освітою пов'язаний з тими широкомасштабними змінами, які відбулися в суспільстві і вплинули на реформування в системі освіти.

Будь-яка система, існує одночасно як ціле, так і як частина більш загальної системи, відповідно вона має дві об'єктивні цілі: головну (власну) – самозбереження і функціональну – збереження вищої системи. Між головною і функціональною цілями однієї й тієї ж системи завжди існують протиріччя, обумовлені боротьбою за життєві ресурси (боротьба за існування). Якщо протиріччя між головною і функціональною метою системи досягає критичних масштабів, то система або гине, або стає паразитом [1, с. 171-184].

Згідно з цими законами об'єктивна (головна і функціональна) мета освіти – турбота про себе (задоволення власних потреб, постійна робота над підвищенням якості), і турбота про вищу систему, частиною якої вона є, а саме про державу.

Залежність добробуту держави від освіченості населення вдало показує закономірність І. Марєво: інвестиції в освіту призводять до зміцнення держави, до успіхів науки, до розробки та основи нових виробничих технологій, до збільшення виробництва товарів. Всі ланки цього ланцюжка повинні бути забезпечені в економічному і кадровому відношенні, інакше ланцюжок може перерватися, і тоді як наслідок, неминуча промислова криза. У цьому сенсі система освіти є п'ятою владою над майбутнім країни [2].

Закономірність Д. Хейса (про роль замкнених контурів зв'язків) складається у вирішальному значенні для стану системи освіти наступності між усіма її ступенями: від розвитку дітей у дошкільний період залежать їхні успіхи на початковому ступені, від сформованих загально-навчальних умінь залежить якість підготовки у вищому навчальному закладі, й нарешті, зв'язки замикаються на дітях наступного покоління [3].

Замкнутий характер зв'язків призводить як до посилення всієї системи при поліпшенні роботи будь-якої її ланки, так і до послаблення системи при безконтрольному зниженні якості роботи будь-якого з них.

Професійна підготовка педагогічних кадрів в системі вищої освіти становить органічну частину розвитку суспільства, найважливішої ланки загальної системи освіти й виховання. Вона є важливим фактором підвищення рівня виробництва, науки і культури, прискорення їх розвитку, забезпечує розширене відтворення матеріально-технічної та духовної бази суспільства.

Діалектика розвитку школи породжує суперечності між зростаючими вимогами до професійної майстерності вчителя і недостатнім рівнем його сьогоденної кваліфікації. Професійне і особистісне становлення вчителя багато в чому залежить від якості педагогічної підготовки студента у вищому навчальному закладі. У зв'язку з цим, процес підготовки майбутніх учителів вимагає пильної уваги.

У філософії поняття "процес" розглядається як послідовна зміна ряду станів певного явища життя та мислення, що призводить його до якісної зміни і переходу в інше явище [4, с. 64]. Процес підготовки майбутніх учителів до управління якістю навчання учнів, а це є педагогічний процес.

Педагогічний процес є предметом дослідження В.І. Андрєєва, Б.Т. Ліхачьова, І.П. Подласого, С.Д. Смірнова, Т.А. Стефановської.

В їх розумінні педагогічний процес – сукупність послідовних дій учителя і учня (вихователя і вихованця) з метою освіти, розвитку і формування особистості останнього.

Педагогічний процес – це дуже складна багатокомпонентна система, яка містить безліч протиріч (зовнішніх, внутрішніх, об'єктивних, суб'єктивних), що знаходяться в складній, але внутрішньо необхідній єдності і взаємопроникненні. У ній злиті воедино процеси формування, розвитку, виховання і навчання разом з усіма умовами, формами і методами їх перебігу [5, с. 122-131].

У нашому розумінні педагогічний процес у вищому навчальному закладі – це є цілеспрямована двостороння цілісно-організована закономірна система освіти, яка готує вчителя до професійної діяльності в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі.

Компонентами педагогічного процесу є – цільовий, змістовний, діяльнісний, результативний.

Цільовий компонент процесу включає все різноманіття цілей і завдань педагогічної діяльності: від генеральної мети – всебічний і гармонійний розвиток особистості, до конкретних завдань формування окремих якостей або їх елементів. Цілі і завдання формування будь-яких якостей у вищому навчальному закладі залежать від вимог суспільства до майбутнього фахівця.

Вимоги до сучасного фахівця і відповідні їм види діяльності можна розділити на дві групи: специфічні, характерні для фахівців даного профілю, і неспецифічні – загальні, обов'язкові для кожного випускника вищого навчального закладу: вони визначаються сучасним науково-технічним прогресом і соціальними умовами [6, с. 19].

До неспецифічних вимог підготовки випускника вищого навчального закладу можна віднести:

- уміння постійно оновлювати і поповнювати обсяг своїх знань і навичок;
- уміння орієнтуватися в нових проблемах;
- уміння самостійно, швидко, економічно знаходити і використовувати нові наукові дані;
- уміння користуватися всіма сучасними джерелами інформації;
- уміння увійти в колектив.

Специфічні, професійні вимоги відображені в кваліфікаційних характеристиках фахівців. У них дається опис основних видів діяльності фахівця, його функціональних обов'язків, вимог до його підготовки. Кваліфікаційна характеристика випускника педагогічного вищого навчального закладу визначає наступні види професійної діяльності, якими повинен оволодіти студент: викладацька; науково-методична; соціально-педагогічна; виховна; культурно-просвітницька; корекційно-розвиваюча; управлінська.

Змістовний компонент відображає зміст, вкладений як у загальну мету, так і в кожну конкретну задачу, а діяльнісний – взаємодію вчителя та учнів, їх співробітництво, організацію та управління процесом, без яких не може бути досягнутий кінцевий результат

Зміст, форми і методи підготовки майбутнього вчителя повинні визначатися на основі психологічного аналізу замовлення загальноосвітнього та вищого навчальних закладів. Щоб реалізувати своє призначення, вчителю необхідно спиратися на наукові засади підготовки людини для суспільства, що забезпечує плідну побудову організації його різноманітної діяльності. Для об'єктивного аналізу своєї власної діяльності вчитель має володіти інформацією з широкого спектру проблем життєдіяльності учнів. Це можливо при поданні інформації про "життя" школи як про єдину педагогічну систему в рамках загальнолюдських цінностей.

Результативний компонент процесу відображає ефективність його протікання, характеризує досягнуті зрушення у відповідності з поставленою метою.

Висновок. Найважливішими проблемами вдосконалення педагогічної підготовки студентів є структурування цілей, відбір змісту та адекватних йому методів і форм організації навчання, визначення умов проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, оцінка якості процесу педагогічної підготовки та відповідності отриманих результатів заявленим цілям.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні педагогічних умов та розробки моделі підготовки майбутніх учителів до управління навчальною діяльністю учнів.

Використані джерела

1. Мехонцева Д.М. Универсальная теория самоуправления и управления / Д.М.Мехонцева. – Красноярск: Универс, 2001. – 214 с.
2. Зайцев В.Н. Диагностико-технологическое управление процессом обучения / В.Н. Зайцев // Народное образование. – 2001. – №6. – С. 31-38.
3. Зайцев В.Н. Основы управление педагогическими системами: Учебное пособие / В.Н. Зайцев, Н.Н. Атласкина. – Йошкар-Ола: МГПИ им. Н.К. Крупской, 2002. – 60 с.
4. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на Дону: Феникс, 1996. – 511с.
5. Стефановская Т.А. Педагогика: наука и искусство / Т.А. Стефановская. – М.: Изд. Совершенство, 1998. – 368с.
6. Каган В.И. Основы оптимизации процесса обучения в высшей школе: Научно-методическое пособие / В.И. Каган, И.А. Сычеников. – М. 1987. – 143 с.

Vykhov V.

**CURRENT STATUS
OF TRAINING STUDENTS AND TEACHERS TO MANAGEMENT ACTIVITIES
IN SECONDARY SCHOOLS**

The article defines non-specific training requirements a graduate student in the management of educational activities of students of secondary schools and professional activities that should seize the future teacher. The analysis of the components of the educational process (target, meaningful, active, productive) and determined the content of their implementation in order to prepare students and teachers to administrative activity in secondary schools. Established that under the management of educational activities of students is structuring goals, content and selection methods and forms of training, determine the conditions of designing and implementing individual educational trajectory estimation process quality teacher training and consistency of the results stated objectives. Updated the necessity of determining the educational environment and the development of a model of preparation of future teachers to the management of educational activity of students.

Key words: management, teachers, students, management training activities, the education system.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2015